

Sosioekonomiset syrjäytymisriskit ja niiden kasautuminen nuorilla aikuisilla

Ilari Ilmakunnas (ilari.ilmakunnas@thl.fi)

Tohtorikoulutettava, Turun yliopisto & Vieraileva tutkija, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

Nuorten hyvinvointi Helsingissä -seminaari, 13.6.2015

TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN LAITOS

Nuori aikuisuus

- Nuoret aikuiset elävät nivelvaiheessa, jossa runsaasti epävarmuutta ja erilaisia siirtymiä. Siirtymisen aikuisuuteen sekä työmarkkinoille kiinnittymisen on arvioitu käyneen aikaisempaa monimutkaisemmaksi.
- Nuoruuden kokemuksilla ja valinnoilla suuri merkitys muun muassa työuran ja terveyden kannalta
- Nuoruus ja nuori aikuisuus elinvaiheina erityisen tärkeitä

- Onnistunut kiinnittäytyminen koulutus- ja työmarkkinajärjestelmiin tärkeää
- Erityisen ongelmallisena ja riskialttiina tulevaisuuden kannalta voi pitää huono-osaisuuden kasautumista

Syrjäytyminen

- Syrjäytyminen on elämistä yhteiskunnassa tavanomaisena pidetyn elämäntavan ja elintason ulkopuolella. Syrjäytymiseen kuuluu myös vaikutusmahdollisuuksien vähäisyys ja sosiaalisten suhteiden puute. Täten syrjäytyminen viittaa erityisesti erilaisten sosiaalisten ongelmien kasautumiseen
- Käsitteeseen kuuluu myös ajallinen ulottuvuus. Huono-osaisuus ja sosiaaliset ongelmat kasautuvat dynaamisesti siten, että yksi ongelma voi johtaa toiseen.
- Tulisi tarkoittaa syrjäytymisen poikkileikkaustarkasteluiden sijaan pidempiä seurantajaksoja ja yksittäisten huono-osaisuusindikaattoreiden sijasta useiden hyödyntämistä sekä niiden kasautumisen tarkastelua

Sosioekonomiset syrjäytymisriskit

- Esimerkiksi matala koulutus, työttömyys ja pienet tulot – ja erityisesti näiden kasautuminen – saattavat altistaa eri huono-osaisuuden muodoille ja johtaa huono-osaisuuden kasautumiseen
- Tyypillinen tapa tarkastella nuorten syrjäytymistä tai syrjäytymisriskien kasautumista on keskittyä niihin nuoriin, jotka eivät ole työelämässä eivätkä opiskelemissa
  - Erityisesti niin kutsuttu NEET-ryhmä (not in education, employment or training). Vuonna 2014 suomalaisista 15–29-vuotiaista 11,8 % kuului NEET-ryhmään (Eurostat).
  - Vuonna 2013 16–29-vuotiaita koulutuksen ja työelämän ulkopuolella noin 45 000 (Myrskylä 2015)
- Toisaalta, voi olla liian yksilöotteista nimittää koulutuksen ja työelämän ulkopuolella olevia syrjäytyneiksi. Taustalla voi olla tilapäistä ulkopuolisuutta tai erilaisia elämänvalintoja. Vaihtoehtona puhua esimerkiksi sosioekonomisista syrjäytymisriskeistä.

Esimerkki sosioekonomisten syrjäytymisriskien pitkittäistarkastelusta

- Rekisteritietoihin perustuva seurantatutkimus sosioekonomisista syrjäytymisriskeistä läpi koko nuoren aikuisuuden (18-30). Rekisteriaineisto sisältää koulutus-, työ-, tulo- ja muita sosioekonomisia tietoja nuorilta aikuisilta (25 % otos).
- Matalan koulutuksen, toimeentulotuen saannin ja työttömyyden yleisyys, pysyvyys ja kasautuminen nuorilla
- Erilaisten syrjäytymisriskipolkujen määrittelemine ja eri taustatekijöiden yhteys polulle päätymiseen

*Ilmakunnas I., Kauppinen T. M. & Kestilä, L. (2015)
Sosioekonomisten syrjäytymisriskien kasautuminen vuonna 1977
syntyneillä nuorilla aikuisilla. Yhteiskuntapolitiikka, 80:3, 147–162.*

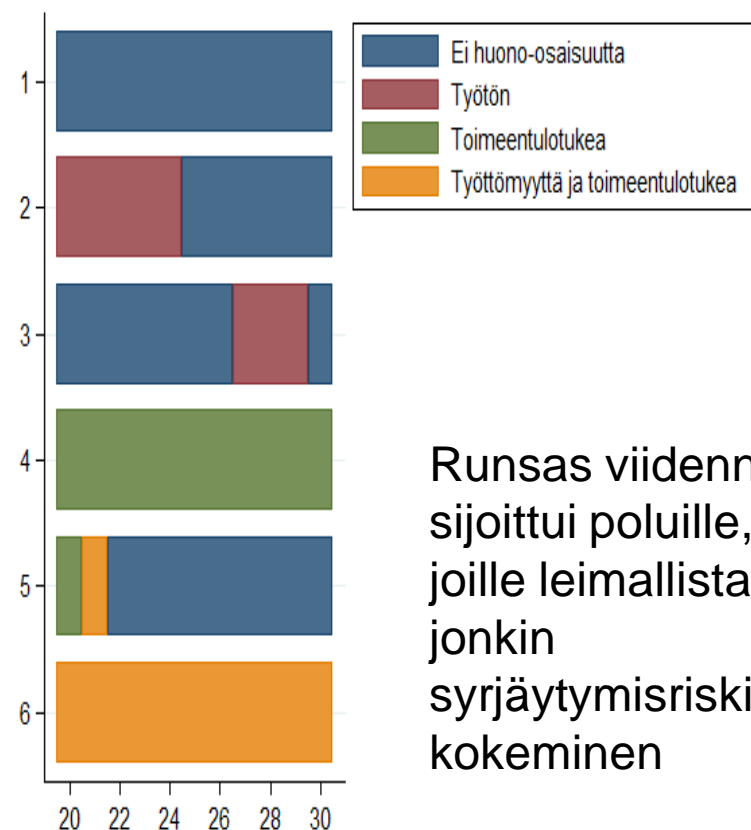
Sosioekonomisten syrjäytymisriskien yleisyys, pysyvyys ja kasautuminen

- Sosioekonomisten syrjäytymisriskien esiintyvyys korkeimmillaan 20. ikävuoden kohdalla. Esiintyvyys laskee tämän jälkeen läpi nuoren aikuisuuden.
- 23. ikävuoden jälkeen kovinkaan moni ei enää hanki perusasteen jälkeistä tutkintoa
- Useampi nuori aikuinen kokee työttömyyttä kuin toimeentulotuen saantia. Pienelle joukolle nuoria aikuisia toimeentulotuesta tulee pitkäaikainen tulonlähde jo tässä elämänvaiheessa. Toimeentulotuen pitkiä ketjuja selittää koulutuksen ja työmarkkinoiden ulkopuolella oleminen.
- Sosioekonomiset syrjäytymisriskit (työttömyys, toimeentulotuen saanti, koulutuksen ja työelämän ulkopuolella oleminen) pääsääntöisesti tilapäisiä elämäntilanteita
- Syrjäytymisriskien kokeminen pitkittyy iän myötä

Syrjäytymisriskipolut

Syrjäytymisriskipolku	Osuus, %
Ei lainkaan tai lyhytaikaista huono-osaisuutta (1)	78,1
Työttömyyspolku (2)	5,6
Työttömyyttä nuoren aikuisuuden lopussa (3)	5,9
Toimeentulotukipolku (4)	1,5
Toimeentulotukea tai kasautumista nuoren aikuisuuden alussa (5)	4,7
Kasautumispolku (6)	4,3

Tyypillisimmät tapaukset eri syrjäytymisriskipoluilla

Runsas viidennes sijoittui poluille, joille leimallista jonkin syrjäytymisriskin kokeminen

Taustatekijöiden yhteys poluille päätymiseen

- Erityisesti he, joilla ei ollut perusasteen jälkeistä tutkintoa 20-vuotiaana, sijoittuvat muita useammin eri syrjäytymisriskipoluille
- Muualla kuin Suomessa syntyneet riskissä päätyä etenkin toimeentulotuki- tai kasautumispoluille
- Aikaisin kotoa muuttaneet riskissä päätyä etenkin polulle, jossa toimeentulotuen saantia ja työttömyyttä koetaan nuoren aikuisuuden alussa
- Naiset päätyvät miehiä useammin toimeentulotukipolulle, mutta harvemmin työttömyyden ja toimeentulotuen kasautumispolulle
- Lisätarkastelu: 20-vuotiaana Helsingissä tai muualla pääkaupunkiseudulla asuneet sijoittuivat muualla Suomessa asuneita harvemmin eri syrjäytymisriskipoluille.
Toimeentulotukipolulle päätyminen suhteen ei eroa muihin.

Yhteenveto

- Sosioekonomiset syrjäytymisriskit pääsääntöisesti tilapäisiä elämäntilanteita. Täten vaikka syrjäytymisriskeillä on taipumus kasautua, ei niiden kokemisesta seuraa vääjäämättä syrjäytymistä.
- Suurin osa on polulla, jossa syrjäytymisriskejä ei koeta tai niitä koetaan vain lyhytaikaisesti. Kuitenkin pienelle joukolle matala koulutus, työttömyys ja matalat tulot kasautuvat jo hyvin varhaisessa vaiheessa elämänkaarta.
- Riski päätyä työttömyyspoluille on tasaisemmin jakautunut kuin riski päätyä toimeentulotukipoluille
- Erityisesti matala koulutus yhteydessä työttömyys- ja toimeentulotukipoluille päätymiseen

Pohdintaa

- Nuorten aikuisten koulutus- ja työmarkkinajärjestelmiin kiinnittäytyminen merkittävä yhteiskunnallinen asia
- Nuorten kouluttautuminen on tärkeää. Koulutuspaikkojen saatavuuden lisäksi (esimerkiksi nuorisotakuu) huomiota myös koulupudokkuuden ehkäisemiseen.
- Syrjäytymisen ehkäisy jo nuorta aikuisuutta varhaisemmissa vaiheissa tärkeää. Esimerkiksi huono-osaisuuden ylisukupolvisuuden ehkäiseminen.
- Olennaista olisi myös etsiä ja paikantaa tekijöitä, jotka auttavat nuoria aikuisia siirtymään pois huono-osaisuus- tai syrjäytymispoluilta

Kiitos!

Ilari Ilmakunnas

ijilma@utu.fi | ilari.ilmakunnas@thl.fi

Twitter: @Ilmakun

TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN LAITOS